

Eerste uitreiking Marga Jacobs Milieuprijs

In 2020 overleed Marga Jacobs, voorzitter van de vereniging Leefmilieu. Een groot deel van haar leven heeft ze zich belangeloos ingezet voor het ondersteunen van mensen die opkomen voor het lokale leefmilieu. Zij deed dat met veel passie en op een geheel eigen wijze waarbij ze mensen steeds met elkaar wist te verbinden. Een aantal (oud) bestuursleden van Leefmilieu heeft het initiatief genomen om Marga te eren met een tweejaarlijkse milieuprijs. Daarmee willen ze tegelijkertijd mensen een pluim geven die zich met dezelfde energie als Marga inzetten voor een beter leefmilieu.

Jury

De jury, bestaande uit emeritus hoogleraar Milieukunde Pieter Leroy, weervrouw Margot Ribberink, journalist Rob Jaspers, voorzitter van vereniging Leefmilieu Claudia van Steen en weduwnaar van Marga Jacobs, Wil Janssen, was aangenaam verrast door het aantal nominaties en meer nog door de grote variatie aan initiatieven, strategieën en activiteiten. Van Noord-Holland tot Limburg, van demonstratieve acties tot juridische procedures, van vrijwilligerswerk tot bedrijfsmatige projecten, van de coproductie van milieukennis tot het ontwikkelen en beproeven van nieuwe technologie. Vrijwel het gehele scala aan bekende en nieuwe werkvelden en strategieën van het milieuactivisme is vertegenwoordigd.

Criteria en procedure

De jury heeft een flink aantal criteria genoemd. Het versterken of empoweren van (groepen van) burgers en het bijdragen aan de oplossing van milieuproblemen staan daarin centraal. Daarbij heeft zij ook gelet op de wijze waarop geacteerd wordt, in de geest van Marga met energieke inzet, aanstekelijke passie en enthousiasme, doorzettingsvermogen, positiviteit en optimisme bij tegenslagen, vernieuwingskracht, besluitvaardigheid, verbindend, gezelligheid en luchtigheid. Op basis van die criteria heeft de jury op 21 november een shortlist met 4 genomineerden opgesteld en heeft ze op 4 december gesprekken gevoerd met diegenen die de kandidaten hebben genomineerd. Stuk voor stuk waren dat zeer informatieve gesprekken: over de argumentatie achter de voordracht, over de bijzondere kenmerken van de voorgedragen persoon en het voorgedragen initiatief.

Wie zijn de genomineerden?

Kien van Hövell tot Westerfliet (voorgedragen door Dirk-Wim in 't Hof)

Haar landgoed is een groene buffer tussen twee oprukkende woonsteden. Maar die buffer is geen muur, in tegendeel. Die buffer is een oefenterrein voor duurzame initiatieven, een kraamkamer voor start-ups op het brede terrein van natuur en groen, voedsel en stadslandbouw. Intussen zijn er tientallen organisaties aan het landgoed verbonden. Daar hebben ze alle kansen gekregen zich als duurzame ondernemers te ontplooiën en te bewijzen. Het landgoed en haar eigenaresse geeft ze letterlijk en figuurlijk de ruimte, faciliteert ze om zich vanuit hun eigen kracht te ontwikkelen. Sommige initiatieven wilden graag een plek op Landgoed Grootstal, andere zijn uitgenodigd zich daar te vestigen. Veel van de initiatieven op Landgoed Grootstal worden vermenigvuldigd, gekopieerd, overgenomen en nagebootst: door omwonenden van het landgoed, door Bodemzicht en andere stichtingen die intussen landelijke en internationale prototypes zijn. En door **Kien van Hövell tot Westerfliet** zelf, die in gesprekken, lezingen en interviews voortdurend de duurzame boodschap uitdraagt. Dat is niet altijd eenvoudig. Overheden gaan vaak niet zachtzinnig met landgoederen om. Ook Grootstal dreigt soms vermalen te worden door korte termijn denken en sectoraal handelen van allerlei overheden. Overheden, politici en beleidsmakers zijn niet altijd Kien's beste vrienden, het is ook niet haar eerste doelgroep. Dit landgoed is er voor anderen: voor burens, voor beginnende initiatieven, voor winkeltjes, voor onderwijs. Als het maar duurzaam is, in de sfeer van bodem, groen, natuur en voedsel.

Roderick Peters (voorgedragen door Ton van Ammerlaan)

Luchtverontreiniging zie je niet, althans meestal niet. Dat is goed en slecht nieuws tegelijk. Het goede behoeft geen toelichting. Het slechte is dat mensen denken dat het wel meevalt. Heerlijk wandelen langs de Waalkade, wonen langs de Mauritssingel in Lent of sporten langs de Graaf Alardsingel. Vanwege het fijnstof geen gezonde plekken. Maar wat niet weet, niet deert? Juist daar wil **Roderick Peters** wat aan doen. Meten en mensen informeren. Het is voorbeeldige burgerwetenschap, citizen science. Dat betekent, ten eerste, een meetsysteem opzetten, sensoren bouwen, testen en valideren en op zoek naar steeds fijnere stofdeeltjes die een bedreiging voor de volksgezondheid zijn. Zo'n meetsysteem moet wetenschappelijk robuust zijn en betrouwbaar. Daarom ook de samenwerking met zowel het RIVM als de Radboud Universiteit. En ten tweede, burgers daarover informeren; via video's, via de krant en de Lentse Lucht – dat over veel meer dan alleen lucht gaat -, via andere wijkkranten, scholen en sportverenigingen en via een eigen website. Dat informeren is de eerste stap naar bewustwording en, als het kan, gedragsverandering. Je zou eigenlijk niet moeten sporten tijdens de ochtendspits, zo ergens van 8 tot 10, omdat de luchtkwaliteit dan te slecht is. Intussen wordt er gewerkt aan verdere verfijning van de sensoren. Daarvoor moeten er ook fondsen worden geworven. Zodat ook ultrafijn stof gemeten kan worden en het meetnet uitgebreid en verfijnd kan worden. Burgers daarbij betrekken is niet eenvoudig. Aan de Mauritssingel en elders is veel verloop, burgers en huishoudens zijn eerder individuen dan een gemeenschap. Maar Roderick en de zijnen blijven hen informeren over de luchtkwaliteit.

Maria Berkers (voorgedragen door Will Backx en Evert Holman)

Omdat niemand er een verhaal over wilde schrijven, niemand een oproep wilde doen om actie te ondernemen, plaatste ze zelf een betaalde advertentie in de krant. Het was Deurne, het was 2011. Kort daarna is Stop de Stank opgericht, een actiegroep tegen de stankhinder in de leefomgeving. Natuurlijk gaat het niet alleen om die stank en gaat het niet alleen om Deurne. De stankhinder staat voor het grotere milieuvraagstuk over de intensieve veehouderij in Brabant. Al lang bekend, maar nog nauwelijks aangepakt. Stop de Stank zet de stankhinder voor burgers en de bedreiging van hun gezondheid centraal. Stop de Stank stelt de overheid verantwoordelijk. Die zorgt niet goed voor haar burgers en geeft het ondernemersbelang voorrang. In een plattelandsomgeving met veel intensieve veehouderij is dat voor een deel van de burgers een evidente boodschap. Maar voor de boeren-ondernemers is het een onwelkome boodschap. Met de boerengemeenschap als geheel is het lastig praten, maar met individuele boeren praat **Maria Berkers** best vaak. Zij zijn ook raderen in een groter geheel. Stop de Stank is dat ook en moet dat ook zijn. Dus zoekt men de samenwerking met iedereen van goede wil: het Brabants Burger Platform, de Brabantse Milieu Federatie, wetenschappers van RIVM en GGD, juristen en journalisten en met iedereen die kan helpen het probleem te agenderen en aan te pakken. De Zembla-uitzendingen van voorjaar 2022 waren weer zo'n moment. En intussen spreekt men, bijvoorbeeld met juridische acties tegen vergunningen, vooral de overheid aan. Als die niet mee wil, moet je niet boos worden. Als het tegenvalt, moet je niet ontgoocheld zijn. Doorgaan met Stop de Stank, al 12 jaar lang.

Van Stop de Stank naar 'Gezondheid op 1': van Noord-Brabant naar Noord-Holland, van intensieve, zeg maar industriële veehouderij naar de staalindustrie.

Antoinette Verbrugge (voorgedragen door Sandra Nap, Marjan Minnesma, Eillen Peper en Mirjam Gosen)

Ook Tata Steel is een lang bekend probleem en ook dit milieuvraagstuk is nog nauwelijks aangepakt. **Antoinette Verbrugge** brengt het opnieuw en vanuit een eigen perspectief onder de aandacht, met de volksgezondheid op 1 en met een breed scala aan actiemiddelen en strategieën. Daarvoor heeft ze ook een grote verscheidenheid aan mensen om zich heen. Andere milieuorganisaties, zoals Greenpeace, Milieudefensie en Urgenda hebben intussen ook begrepen dat behalve CO2 en het klimaat, in dit dossier vooral ook de volksgezondheid van belang is. Dat leidt tot een conflict tussen economie en milieu, tussen economie en gezondheid, maar misschien is Tata Steel een lokaal schoolvoorbeeld voor bredere transitie? Zeker, er zal werkgelegenheid verloren gaan, maar er kan er ook voor in de plaats komen. De regio kan zoveel arbeid en zoveel technische expertise goed gebruiken. 'Gezondheid op 1' gebruikt een scala aan actiemiddelen: informeren, bewust maken, de pers opzoeken, zeker, en verder ook juridische actie, recent met de mensenrechtenzaak, de massaschadeclaim en een strafrechtelijke procedure. Maar tegelijkertijd ook met muziek en theater: Theater Rotterdam vertelt met het stuk TATA 'een verhaal van een klein dorp dat ons in het groot allemaal aangaat'. Het helpt om de bewustwording het land in te dragen. Natuurlijk zit het soms ook tegen. Tata Steel is niet erg welwillend, overheden buigen bepaald niet mee. Met een brede kring om zich heen weet Antoinette Verbrugge ook dan de drive vast te houden.

De laureaat, de prijsuitreiking

De jury had, oprecht, alle vier de genomineerden de prijs gegund. Daarom heeft ze alle vier de kandidaten willen typeren, als blijk van dank, waardering en respect. Toch, omdat er maar één de eerste Marga Jacobs Milieuprijs kan krijgen, heeft de jury besloten die eerste prijs voor te behouden voor Antoinette Verbrugge, de drijvende kracht achter 'Gezondheid op 1'. Antoinette gebruikt een variatie aan strategieën om mensen te empoweren, van klassiek mobiliseren, informeren en bewustmaken tot aan de interactie zoeken met kunstenaars en theatermakers. De verbinding zoeken in het theater is volgens de jury een innovatie, in elk geval als methode van opschaling. Daarnaast weet Antoinette vanuit het lokale allerlei landelijke milieu-, gezondheids- en verwante experts en organisaties te verbinden, want niet alleen in de IJmond gaat het slecht met gezondheid van mensen en het milieu, dat is helaas op veel meer plaatsen het geval. Antoinette is dan ook een voorbeeld in de geest van Marga Jacobs. We hopen dat Antoinette heel veel anderen zal inspireren en motiveren om te strijden voor een gezonde en groene wereld.